

Servicen Kultur för allas mål inför riksdagsvalet 2023

Pandemiåren och nedskärningarna som gjorts inom kulturbranschen har varit utmanande för finländska konst- och kulturaktörer.

Professionella på det fria konstfältet, frilansare samt yrkesverksamma på konst- och kulturfältet som tillhör olika minoriteter har varit i en speciellt sårbar position. Den ekonomiskt svåra situationen har även försvagat förverkligandet av kulturella rättigheter i hela samhället. Samtidigt har även de senaste årens kriser visat hur betydelsefull konsten och kulturen är för ork, välmående och delaktighet. Olika rapporter och undersökningar har visat att konst och kultur förutom välfärdseffekter även har en stor betydelse för samhällsekonomin.

Finland behöver ett starkt konst- och kulturfält. I återuppbyggnadsarbetet av kulturen bör det säkerställas att allas grundläggande kulturella rättigheter förverkligas och att utsatta konstnärers och kulturarbetares position inom kulturbranschen stärks. För att uppnå jämlikhet och delaktighet på fältet behövs effektivare medel och stödformer samt verksamhetsmetoder för att avveckla rasistiska och andra diskriminerande strukturer. Under den kommande regeringsperioden bör det även säkerställas att alla offentliga rekryteringar, beslutsprocesser och nomineringsprocesser för förtroendeuppdrag speglar samhällets mångfald. En ny förpliktande praxis behövs också för att garantera att kulturbranschens utrymmen och faciliteter är tillgängliga (även för kulturarbetare och konstnärer!) samt att kulturfältets tjänster och den grundläggande konstundervisningen är tillgängliga för alla.

1. Jämlika arbetsmöjligheter i konst- och kulturbranschen

Det finska konst- och kulturfältet bör spegla samhällets mångfald – på alla nivåer. Vägen till konstnärskap börjar redan som barn. Konsthobbyer och den grundläggande konstundervisningen bör ordnas på ett sätt som är tillgängligt för alla. Konstnärsstigen går ofta från barndomens hobbyer till konststudier på andra och tredje utbildningsstadiet och därifrån till arbetslivet. Enligt undersökningar upplever många konstnärer som tillhör en minoritet, exempelvis utlandsfödda eller rasifierade konstnärer och konstnärer med funktionsvariation, diskriminering på denna stig. Deras kompetens erkänns ofta inte, det är utmanande för dem att bli antagna till utbildningar inom kulturbranschen och de förbises vid rekryteringar. Arbetsfaciliteterna är inte alltid tillgängliga vilket utesluter många personer med funktionsvariation från kulturbranschen.

Arbetsvillkoren på kultur- och konstfältet försämras tyvärr även ofta av trakasserier och osaklig behandling. Alla har rätt att arbeta i en säker atmosfär.

Vad bör beslutsfattarna göra?

- Beslutsfattarna bör förplikta konst- och kulturinstitutioner att främja mångfald i sina rekryteringsprocesser. Detta kan till exempel genomföras genom undervisnings- och kulturministeriets och konstfältets finansiering. Utrikesfödda personer, rasifierade personer och personer med funktionsvariation bör ha jämlika möjligheter att arbeta inom kulturbranschen. Institutioner som avnjuter statliga bidrag bör ha kvoter för minoritetsanställda. Positiv särbehandling kan användas vid rekrytering.
- Beslutsfattarna bör, till exempel genom undervisnings- och kulturministeriet, försäkra att kulturfältets läroinrättningar (från den grundläggande konstundervisningen till högskolorna) sörjer för att undervisningen är tillgänglig, att elever/studerande får det stöd de behöver samt att antagningsproven ordnas på ett jämlikt och tillgängligt sätt.
- Tillgänglighetslagstiftningen bör skärpas och övervakas mer noggrant. Till exempel bör arbetsplatser även inkluderas i

tillgänglighetslagstiftningen: kontor och digiplattformar bör vara tillgängliga och hinderfria. När kulturinstitutioner renoveras och nya faciliteter byggs bör tillgänglighet vara en utgångspunkt, även i personalens och artisternas utrymmen. I dagsläget finns det knappt några konsekvenser för att bygga otillgängligt.

- Beslutsfattarna och finansörerna (till exempel undervisnings- och kulturministeriet, Centret för konstfrämjande) bör kraftigare fatta tag i och förhindra trakasserier och osakligt bemötande inom kulturfältet. Exempelvis bör diskrimineringsombudsmannen ges större jurisdiktion över arbetslivet. Arbetsgivare inom kultur- och konstbranschen bör förpliktas att göra upp en likabehandlingsplan (även de som har under 30 arbetstagare).
- Ett etiskt organ för kultursektorn skulle vara ett sätt att ta itu med trakasserier och diskriminering. Inrättandet av organet kunde omprövas.

2. Jämlikhet som utgångspunkt för konstförvaltning

För att jämlikheten ska kunna förverkligas på det finska konst- och kulturfältet bör man försäkra sig om att likabehandlingsplaner styr all verksamhet. Samhällets mångfald bör synas inom kulturförvaltningen, nomineringsprocesser, kollegial bedömning, ledarrekrutering och i andra beslutfattningsprocesser. För att stärka jämlikheten inom kulturförvaltningen och kulturfältet bör också kunskaperna utökas gällande frågor om jämlikhet, mångfald och tillgänglighet genom att erbjuda fortbildning åt fältets aktörer samt genom att rekrytera till exempel mångfaldsexperter till kulturorganisationerna.

Vad bör beslutfattarna göra?

- Utlandsfödda, rasifierade och funktionsvarierade konstnärer och experter samt konstnärer och experter med utländsk bakgrund eller som tillhör en könsminoritet bör vara representerade i den offentliga konst- och kulturförvaltningens beslutsprocesser, kommittéer och arbetsgrupper. Det bör vara möjligt att använda andra språk än finska och svenska i kommittéer och annan beslutfattning, exempelvis med hjälp av tolkar.
- Beslutfattarna bör försäkra att det betalas lön för alla former av konsultations- och kommenteringsarbete samt för medverkan i arbetsgrupper. Till exempel att fungera som erfarenhetsexpert i en arbetsgrupp är ett jobb som det bör betalas en ersättning för.
- Beslutfattarna bör leda kulturbranschen med hjälp av den kunskap som tagits fram. Stöd för kunskapsledningen hittas till exempel i rapporter kring jämlikhet och kulturell välfärd sammanställda av Cupore, undervisnings- och kulturministeriet och Centret för konstfrämjande samt i servicen Kultur för alla utredningar och verktyg för att förbättra tillgänglighet, jämlikhet och mångfald. Kultur för alla och många andra mångfaldsexperter, så som de utbildade mångfaldsagenterna, erbjuder skraddarsydda utbildningar om hur bäst främja jämlikhet och stärka inklusivt ledarskap inom konst- och kulturbranschen.

3. Alla har en jämlik rätt till kultur och konst

Att delta i kulturlivet är en grundläggande rättighet för alla. Forskningen bekräftar att konst och kultur ökar välbefinnande. Ett jämlikt deltagande uppnås genom att hinder för deltagandet tas bort, att kulturtjänsternas tillgänglighet säkerställs och att det tas hänsyn till människornas och deras kulturella behovs mångfald. Människors kulturella rättigheter och välbefinnande kan främjas genom mångprofessionellt och tvärsektoriellt samarbete mellan social- och hälsovårdsbranschen (sote), den välfärds- och hälsofrämjande branschen (hyte), kulturbranschen och tredje sektorn (föreningar). Därtill bör det offentliga stödet riktas till sådan kulturverksamhet som är tillgänglig för alla, inte endast för välbärgade befolkningsgrupper.

Metoder att främja delaktighet inom kultursektorn är till exempel olika kulturkompismodeller, kund- och publikråd, kulturtjänster som kan hämtas till publiken, kulturtjänster som är anpassade till olika målgrupper samt lösningar för att avlägsna ekonomiska hinder för deltagande. Ett exempel som redan är i flitig användning är Kaikukort (Kaikukortti)-verksamheten som utvecklats och uppehålls av servicen Kultur för alla. Kaikukortet är ett kort som låginkomsttagare kan använda för att skaffa gratis inträdesbiljetter och kursplatser till de kulturtjänster och institut som hör till Kaikukortti-nätverket.

Kaikukortets databas (Kaikukanta) främjar kunskapsledning inom kulturvälfärden, exempelvis möjligheter att rikta tjänsterna så som jämlikt som möjligt. Kaikukortet, finansierat av undervisnings- och kulturministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet, stärker det tvärsektoriella samarbetet för främjandet av kulturellt välmående i över 50 kommuner och landskap, innefattande totalt över 1,6 miljoner invånare.

Vad bör beslutsfattarna göra?

- Det tvärsektoriella samarbetet mellan sote-, hyte- och kulturbranschen och tredje sektorn bör stärkas och statliga medel bör riktas till samarbete som skapar tjänster och strukturer som främjar kulturellt välmående.

- Samarbetet mellan partier, ministerier, statliga institutioner och arbetsgrupper bör förstärkas så att Kaikukortet blir ett nationellt verktyg för att främja hälsa och välfärd och öka delaktighet.
- Beslutsfattarna bör främja Kaikukantas finansiering via statsbudgeten (genom finansiering från social- och hälsovårdsministeriet och STEA).
- Statistiken som Kaikukanta tagit fram kring jämlikhet, delaktighet och kulturellt välmående bör tas i användning av staten, kommunerna och välfärdsområdena i allt från kunskapsledning till beslutsfattande, strategiskt arbete och granskningen av det egna arbetet.

Servicen Kultur för alla / För kultur på lika villkor rf

Kulttuurikaikille
Kultur för alla
Culture for All